

ВІДГУК

доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, завідувача кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції Поліського національного університету ЗІНЧУК Тетяни Олексіївни на дисертаційну роботу МАХІНИ Світлани Олегівни на тему: «Сільський туризм як фактор соціально-економічного розвитку сільських територій», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю: 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», подану до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Актуальність обраної теми дослідження та її зв'язок із напрямками науково-дослідних робіт. Своєчасність теми дисертаційного дослідження зумовлено зростаючою потребою у досягненні основних орієнтирах, закладених в Цілях сталого розвитку на сільських територіях, які є простором для проживання більш, ніж 80% сільського населення і в умовах яких відбуваються соціально-економічні трансформації з метою пошуку альтернативних джерел доходів для підвищення добробуту сільського населення. Наслідки процесів урбанізації, скорочення традиційних сільськогосподарських виробництв, зменшення чисельності та депопуляція сільського населення, масові міграційні відтоки жителів сіл з місць проживання в результаті воєнних дій – це далеко не вичерпне коло сучасних проблем, які змушують до наукового пошуку перспектив сільського розвитку через удосконалення, впровадження як діючих, так і нових підходів теоретично-прикладного характеру. Потенційною можливістю для відродження села є використання унікальних цінностей, притаманних сільським територіям, а саме природних, культурно-історичних, екологічно-ландшафтних та інших, під впливом яких орієнтація сільського господарства лише на процес аграрного виробництва змінюється у бік багатофункціональності галузі. В останні роки активізувалася роль сільського туризму, як одного із ринкових сегментів малого бізнесу та каталізатора діяльності сільських територіальних громад і місцевого населення. З економічної точки зору сільський туризм – вид господарської діяльності, сутність якої визначається з позиції реалізації товару у вигляді послуги, що в умовах обмеженості ресурсів, має свої споживчі якості нематеріального характеру, але з емоційним наповненням, освітнім і соціально-культурним значенням. Водночас, сільський туризм формує привабливе для регіону ринкове середовище для залучення інвестицій, розвитку інфраструктури, інноваційних технологій і в контексті євроінтеграційних перспектив України в цілому підвищує конкурентоспроможність національної економіки.

Таким чином, дослідження сільського туризму як чинника соціально-економічного розвитку є актуальним і важливим для формування ефективних управлінських рішень, спрямованих на активізацію потенціалу сільських територій та забезпечення сталого розвитку.

Обраний напрям дослідження відповідає програмі науково-дослідних робіт ЗВО «Подільський державний університет», яке є частиною ініціативної тематики: «Формування стратегії та пріоритетів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0114U007032) Навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів, а також теми: «Удосконалення системи управління розвитком суб'єктів господарювання та сільських територій» (номер державної реєстрації 0123U103852) кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування. У межах зазначених тем здобувачем обґрунтовано теоретичні положення й прикладні засади формування ринкового сегменту – сільський туризм, досліджено його роль у соціально-економічному розвитку сільських територій в контексті сталості.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Ознайомлення із дисертацією Махині Світлани Олегівни на тему: «Сільський туризм як фактор соціально-економічного розвитку сільських територій» дає змогу зробити висновок, що наукові положення, пропозиції, висновки і рекомендації є обґрунтованими та достовірними, що забезпечуються застосуванням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження. Зокрема, здобувачем використано різноманітній інструментарій, а саме: методи теоретичного узагальнення, індукції та дедукції, аналізу та синтезу, абстракції тощо. Для визначення стратегічних напрямів розвитку сільського туризму використано метод SWOT-аналізу. Візуалізація отриманих результатів здійснювалася за допомогою графічного методу, що передбачало побудову діаграм, таблиць, схем і карт для наочного представлення отриманих даних. Варто відзначити високий рівень достовірності отриманих результатів, що підтверджується використанням у процесі дослідження широкого переліку наукових праць вітчизняних та іноземних науковців і практиків з досліджуваної проблематики, законодавчих актів та нормативних документів, а також аналітичних і статистичних даних та різноманітних інтернет-ресурсів.

Наукова новизна одержаних результатів, їх теоретична і практична значущість. Дисертаційна робота «Сільський туризм як фактор соціально-економічного розвитку сільських територій» містить змістовно й логічно структуровану наукову інформацію, яка у повній мірі розкриває тему дослідження.

В процесі виконання дисертаційної роботи отримано результати, наукова новизна яких полягає у тому, що:

удосконалено:

- концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму стимулювання та підтримки суб'єктів сільського зеленого туризму;

- методичні підходи до дослідження підприємництва у сфері сільського туризму, які включають визначення послідовності та змістовного наповнення етапів економічного аналізу, що забезпечує комплексне оцінювання стану, потенціалу та перспектив розвитку підприємницької діяльності у цій галузі;

набуло подальшого розвитку:

- визначення поняття «сільський зелений туризм» як підприємницької діяльності та відпочинкового виду туризму, що зосереджений на сільських територіях і передбачає залучення майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, а також використання природного, культурного, етнографічного та соціального потенціалу регіону;

- положення щодо впровадження державних заходів підтримки підприємств сільського зеленого туризму як перспективного виду підприємницької діяльності в сільській місцевості, що акцентує увагу на важливості інтеграції цих заходів у національні, регіональні та місцеві програми розвитку;

- стратегічні напрями розвитку підприємств сільського туризму, які базуються на їхній основній ролі у розв'язанні соціально-економічних проблем сільських територій, включаючи поповнення бюджетів територіальних громад та сприяння диверсифікації місцевої економіки.

Практична значущість результатів дослідження, представлених у дисертаційній роботі, підтверджується актами їх впровадження: Слобідсько-Кульчієвецькою сільською радою Кам'янець-Подільського району Хмельницької області (довідка № 962/02-20 від 23.05.2024 р.), Більче-Золотецькою сільською територіальною громадою Чортківського району Тернопільської області (довідка № 678 від 03.12.2024 р.), Кам'янець-Подільською районною радою Хмельницької області (довідка № 172/01-27 від 18.07.2024 р.), Хмельницькою обласною державною адміністрацією (довідка № 98/34-14-9018/2024 від 23.09.2024 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження в опублікованих наукових працях, зарахованих за темою дисертації. Основні наукові положення дисертаційної роботи опубліковано в 9 наукових працях, з них: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 5 публікації в матеріалах і тезах міжнародних та вітчизняних конференцій. Опубліковані праці відзеркалюють зміст дисертації. Кількість та обсяг друківаних праць дають авторові право публічного захисту дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам, її структура та обсяг. Дисертація має традиційну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 222 найменування на 27 сторінках, 10 додатків на 17 сторінках. Повний обсяг роботи становить 253 сторінки, з них основний текст викладений на 208 сторінках. Автор підтверджує свою думку ілюстративним, табличним матеріалом та рисунками: робота містить 20 таблиць та 21 рисунок. Дисертаційна робота виконана на належному науковому рівні, логічно сформована та розкриває усі основні аспекти.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційна робота та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не містять порушень академічної доброчесності. Всі посилання на джерела інформації у тексті дисертації оформлено належним чином.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом робота написана відповідно до встановлених вимог, має логічну та цілісну структуру і є завершеним науковим дослідженням. Водночас, слід звернути увагу на окремі неточності та дискусійні положення, які потребують детальнішого обґрунтування, зокрема:

1. У п. 1.1 поряд із аналізом чинних Законів України та законопроектів у сфері сільського зеленого туризму (с. 33-34), доцільно було б детальніше обґрунтувати діючу систему оподаткування суб'єктів сільського туризму. Такий аналіз дозволив би глибше розкрити специфіку функціонування цього сектора економіки, зокрема, з огляду на податкові стимули або обмеження, які впливають на діяльність суб'єктів господарювання у сфері сільського туризму. Включення даної інформації сприяло б комплекснішому розумінню чинного правового регулювання, виявленню можливих прогалин у законодавстві, а також обґрунтуванню шляхів його вдосконалення в подальшому. Окрім цього, така деталізація дозволила б оцінити, наскільки чинна податкова система сприяє розвитку сільського зеленого туризму та стимулює підприємницьку активність у цій сфері, що є важливим для забезпечення сталого розвитку сільських територій.

2. У роботі дисертанткою проведено дослідження впливу сільського туризму на економічну активність сільського населення на матеріалах Хмельницької області (табл. 2.8), проте наведена інформація обмежується лише одним роком (2022), що дещо звужує можливості для оцінки динаміки змін та виявлення довгострокових тенденцій у розвитку сільського туризму. Доцільно було б здійснити аналіз у динаміці за останні декілька років, наприклад, за період 2018-2023 рр., що не лише б підвищило об'єктивність і достовірність проведеного дослідження, але й значно розширило його прикладне значення.

3. Автору дисертації варто було б зосередитися на позитивному та економічно ефективному для розвитку сільських територій світовому (європейському) досвіді організації, зокрема, туристичних кластерів у сфері сільського туризму (п. 3.1) та інших напрямках і прогресивних формах розвитку сільського туризму, включаючи такі питання, як дотаційна підтримка програм розвитку туристичної діяльності, засоби нівелювання кліматичних ризиків, диверсифікація туристичної діяльності з врахуванням Цілей сталого розвитку, логістичне забезпечення туристичних маршрутів, реклама туристичних послуг тощо. Зокрема, приклади європейської організації в сфері сільського туризму значно б підсилило зміст дослідження та дозволило б екстраполювати теоретичні основи роботи з прикладним досвідом. Так, аналіз успішних моделей кластеризації міг би продемонструвати ефективні інструменти співпраці між суб'єктами господарювання, місцевими громадами, органами влади та громадськими організаціями, які можуть бути адаптовані до вітчизняних реалій.

4. Заслуговує на увагу сформований автором організаційно-економічний механізм підтримки та стимулювання сільського зеленого туризму в Україні (рис. 3.4, с. 201), де визначено результати функціонування механізму у вигляді економічних, соціальних і екологічних вигод. Водночас, у тексті відсутні напрями досягнення зазначеної вигоди, деталізація даних аспектів не лише підвищила б наукову цінність запропонованого механізму, але й дозволила б оцінити його потенціал у контексті сталого розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Більшість з наведених зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер і не знижують загального рівня та позитивної оцінки дисертаційної роботи Світлани Олегівни Махині.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Махині Світлани Олегівни на тему: «Сільський туризм як фактор соціально-економічного розвитку сільських територій» подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії є завершеним самостійним дослідженням, що містить нові науково-обґрунтовані теоретико-прикладні результати щодо удосконалення соціально-економічного розвитку сільських територій.

За змістом, метою, завданням, висновками та наукової новизною дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 03 травня 2024 р.) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами від 31 травня 2019 р.), а її автор – Махиня Світлана Олегівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та європейської інтеграції

Поліського національного університету

Тетяна ЗІНЧУК

